

Vesialueomistajain liitto VEALO ry
c/o Marepe Oy
Sinikalliontie 10
02630 Espoo

LAUSUNTO

11.9.2023

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo.mmm@gov.fi

MMM:n lausuntopyyntö 24.7.2023 VN/21767/2023 / VN/21767/2023-MMM-1

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI METSÄHALLITUKSEN ERÄVALVONTAAN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISEKSI

Vesialueomistajain liitto VEALO ry esittää lausuntonaan, että hallituksen esitys Metsähallituksen erävalvontaan liittyvien lakien muuttamiseksi tulee keskeyttää jäljempänä esitetyin perusteluin.

Hallituksen esitykset yleiset perustelut

Hallituksen esityksen kohdassa Nykytilan arviointi perustellaan lakimuutoksen tarvetta muun muassa erätarkastajien vähäisellä määrällä (13 henkilöä) ja valvottavan alueen suuruudella (n. 1 milj. ha/erätarkastaja). Metsähallituksen kotisivujen mukaan tilanne ei ole kuitenkaan noin surkea, koska ”*Erätarkastajien apuna on satoja paikallisia erävalvojia. Lisäksi Metsähallituksen muu henkilöstö valvoo muun muassa kalastuksen ja metsästyksen luvallisuutta erätarkastajien ohjauksessa* (<https://www.metsa.fi/vapaa-aika-luonnossa/eravalvonta/>).”

Toinen tärkeä argumentti lakimuutokselle on salametsästys (esimerkkinä Operaatio Savukukko Pohjois-Savossa). ”*Paljastuneet tapaukset ovat kuitenkin vain jäävuoren huippu, sillä kyse on piilorikollisuudesta, josta vain pieni osa tulee viranomaisten tietoon.*”

Jos kyseessä on salametsästystapaus, joka tulee poliisin tietoon tavalla tai toisella, niin silloin kyse ei ole piilorikollisuudesta. Määritelmän mukaan piilorikollisuus tarkoittaa rikosta, joka ei tule poliisin tietoon ja jota siten ei rikoksena rekisteröidä. Metsästyksen tai kalastukseen liittyvän piilorikollisuuden määrä on vain arvailujen varassa.

Metsästyksen liittyvästä rikollisuudesta löytyy kylläkin tietoja. ”*Suomessa syyttäjälle saapui vuosina 2007-2012 yhteensä 745 asiaa, joissa on ollut kyse epäilystä metsästyksen liittyvästä rikoksesta. Niistä neljä on ollut poliisin törkeiksi*

metsästysrikoksiksi otsikoimia tekoja, 539 metsästysrikoksiksi otsikoituja ja 202 metsästysrikkomuksiksi otsikoitua tekoja (Leila Suvantola: Metsästysrikokset syyteharkinnassa vuosina 2007 – 2012 – Julkaistu Edilexissä 29.10.2014 www.edilex.fi/lakikirjasto/14274).

Tämä on osoitus kansalaisyhteiskunnasta, jossa toimiva valvontajärjestelmä metsästyspuolella koostuu;

- metsästysoikeuden haltijoiden oikeudesta valvoa metsästyslainsäädännön noudattamista alueillaan,
- metsästysyhdistysten/metsästysseurueiden (yhteismäärä arviolta 4000 – 4500) omavalvonnasta ja jäsenten suorittamasta valvonnasta yhdistysten/seurueiden toiminta-alueilla,
- riistanhoitoyhdistysten metsästyksenvalvojista. Suomen riistakeskus on nimittänyt vuonna 2022 riistanhoitoyhdistyksien metsästyksenvalvojiksi 2056 henkilöä,
- Metsähallituksen erätarkastajista (13 henkilöä) ja sadoista erävalvojista, sekä
- viranomaisista (Tulli, Rajavartiolaitos, Poliisi).

Kolmas esitetty argumentti on, että ”*Sääntelyn ennaltaehkäisevä pelotevaikutus edistäisi metsästyslainsäädännön noudattamista laajemminkin.*” Ilmeisesti pelotevaikutuksen tehokkuudesta on olemassa tutkittua tietoa, koska ”*Tavallisille metsästäjille näkyvä valvonta luo mielikuvaa tehokkaasta valvonnasta. Näkyvällä valvonnalla ei ole vaikutusta ammattimaiseen rikollisuuteen*” (Dia 66, Metsästyksenvalvojan koulutuspaketti – Suomen Riistakeskus 2020)

Laki metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain muuttamisesta

2 § Erävalvonta

Kuten pykälän 1 momentissa todetaan, ”*Erävalvontaa varten Metsähallituksessa sen julkisten hallintotehtävien yksikössä on virkasuhteessa olevia erätarkastajia.*”

Esitys Metsähallituksen erätarkastajille ei tule antaa lakimuutoksella viranomaisille kuuluvia toimintavaltuuksia.

Perustelut Erätarkastajat ovat pelkistetysti maanomistajan palkkaamia työntekijöitä tietyllä toimenkuvalla. Hei eivät ole viranomaisia, eikä heille siten tule antaa viranomaisille kuuluvia toimintavaltuuksia.

Perustuslain 124 §:n mukaisesti ”*Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.*”

Katsomme, että laki Metsästyksen erävalvonnan muuttamisesta ei ole tarpeellinen erävalvontatehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, koska se vaarantaisi perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

4 a § Erätarkastajan käskyvalta

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että säännös on uusi ja pykälä vastaisi sanamuodoltaan tullilain (304/2016) 41 §:n säännöstä.

Esitys Voimassa olevaa erävalvontalakia ei tule muuttaa lisäämällä esityksen mukainen uusi 4 a §.

Perustelut Tulli on Unionin tullilainsäädännössä tarkoitettu tulliviranomainen ja toimivaltainen viranomaisen. Tullimies on Tullin virkaan tai virkasuhteeseen nimitetty virkamies, joka työskentelee tullivalvonta-, tullirikostorjunta- tai vero- tai tulliverotarkastustehtävissä. Tullimies on siis viranomaisen.

Metsähallituksen erätarkastaja ei ole viranomaisen, joten hänelle ei tule myöntää viranomaiselle kuuluvia toimintavaltuuksia.

9 § Haltuunotto

Hallituksen esityksen mukaisesti erätarkastajalla olisi henkilön kiinniottamisen yhteydessä oikeus ottaa haltuunsa esine tai asiakirja pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettua takavarikointia tai asiakirjan jäljentämistä tai mainitun lain 8 luvussa tarkoitettua laite-etsintää varten, jos asia ei siedä viivytystä.

Esitys Voimassa olevan erävalvontalain 9 §:n sisältöä ei tule muuttaa hallituksen esityksen mukaisesti.

Perustelut Hallituksen esityksessä ei tuoda esille, että pakkokeinolain mukainen edellytys *takavarikoinnille* ja *laite-etsinnälle* on epäily rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta.

Rikoslain 48 a luku käsittelee luonnonvararikoksia. Kyseisen luvun 1, 1 a ja 2 pykälät sisältävät säädökset metsästysrikoksesta, törkeästä metsästysrikoksesta ja kalastusrikoksesta.

Hallituksen esityksessä todetaan, että ”Tehtävästä ei saa aiheutua suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin erävalvonnan toteuttamiseksi on välttämätöntä. Tehtävän on oltava perusteltu suhteessa valvonnan tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarvioon vaikuttaviin seikkoihin.”

On vaikea kuvitella tilannetta, jossa erätarkastajalla on edellä mainitut edellytykset täyttävä tarve tehdä laite-etsintä tarkastettavan henkilön puhelimeen, joka voi sisältää esimerkiksi kyseisen henkilön henkilökohtaisia tietoja (puhelinluettelo, tekstiviestit, sähköposti, valokuvat, sosiaalinen media), metsästyksen ja kalastukseen liittyviä applikaatioita (Oma riista, Oma kala, Tracker) ja työelämää/työnantajaa koskevia tietoja

(työpaikan kulunvalvontajärjestelmä). Kaiken lisäksi puhelin toimii mahdollisesti myös henkilön pankki-, terveys- ja verotietojen päätteellä.

Henkilön kiinniottaminen, takavarikointi ja laite-etsintä ovat selkeästi Poliisille, Tullille ja Rajavartiolaitokselle kuuluvia tehtäviä. Metsähallituksen erätarkastajille ei tule antaa toimintavaltuuksia tehdä takavarikointia ja laite-etsintää. Kyseessä olevat toimenpiteet ovat ylimitoitettuja suhteessa valvonnan tärkeyteen ja kiireellisyyteen.

11 § Oikeudet toisen kiinteistöllä

Pykälän sisällön muuttamista perustellaan valvonnan kohteena olevan henkilön pyrkimyksellä estää valvontatehtävän suorittaminen pakenemalla tai siirtymällä pois Metsähallituksen hallinnassa olevalta alueelta. Uutena perusteena on valvonnan vaikuttavuuden parantaminen lisäämällä valvontaa kattavammin ns. sirpalealueilla. Erävalvontaa voitaisiin siten suorittaa toisen kiinteistöllä esimerkiksi silloin, kun siirrytään kyseisen kiinteistön kautta valvonta-alueelta toiselle. Välttämättömyysedellytys täytyisi lähtökohtaisesti myös uhanalaisten lajien suojeluun liittyvissä erävalvontatehtävissä.

Esitys Voimassa olevan erävalvontalain 11 §:n sisältöä ei tule muuttaa hallituksen esityksen mukaisesti.

Perustelu Se, että erittäin uhanalaisen saimaannorpan suojelulla Saimaalla perustellaan 13 Metsähallituksen erävalvojan toimintavaltuuksien lisäämistä myös yksityisillä kiinteistöille kaikkialla Suomessa, on ylilyönti.

Laki metsästyslain 89 §:n muuttamisesta

Metsästyslakiin ollaan lisäämässä kokonaan uusi säännös valvontaviranomaisen tarkastusoikeudesta. Viranomaisella olisi oikeus tarkastaa, että henkilön kulkuneuvossa ja mukana olevissa tavaroissa oleva saalis ja pyyntivälineet ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Viranomaisella on myös oikeus tarkastaa kuljetus- ja varastotiloja, joissa saalista säilytetään.

Esitys Esitämme, että voimassa olevaa metsästyslakia (615/1993) ei muuteta.

Perustelut Lakimuutoksessa esitetään kulkuneuvon ja tavaroiden tarkastusoikeuden antamista poliisille, rajavartiolaitokselle ja tullille ilman mitään rikosepäilyä, jolloin esimerkiksi erävalvontaiskussa tarkastetaan kaikki pysäytettävät ajoneuvot.

Kyseinen esitys ei ole yhteensopiva esimerkiksi pakkokeinolain (8. luku 4 §, 15 §) kanssa.

Laki kalastuslain 108 §:n muuttamisesta

Kyseistä pykälää ollaan muuttamassa siten, että valvontaviranomaisen ja kalastusvalvojan tarkastusoikeudesta poistetaan *kalastukseen käytettävä kulkuneuvo* ja se korvataan termeillä *henkilön kulkuneuvo*.

Esitys Esitämme, että voimassa olevaa kalastuslakia (379/2015) ei muuteta.

Perustelu Emme näe mitään tarvetta vaihtaa yksiselitteisen selkeä ilmaisu ”kalastuksessa käytettävä kulkuneuvo” ilmaisuun ”henkilön kulkuneuvo”, josta ei käy ilmi, onko kyseessä vesillä vai maalla/jäällä/ilmassa kulkeva kulkuneuvo. Selkeyden vuoksi on tärkeää erottaa toisistaan kalastukseen käytettävät kulkuneuvot muista kulkuneuvoista.

Voimassa oleva laki Metsähallituksen erävalvonnasta (1157/2005) 8 § jakaa kulkuneuvot aluksiin ja kulkuneuvoihin. Tätä pykälää ei ole esitetty muutettavaksi lakimuutoksella.

Kalastuslaissa, metsästyslaissa ja erävalvontalaissa käytettyjen termistöjen tulee olla yhtenevät virhetulkintojen estämiseksi.

Yhteenveto

Laki Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain muuttamiseksi on valtava epäluottamuslause kansalaisyhteiskunnan kyvyille hoitaa yksityisoikeudellisen omaisuuden suojan valvontaa. Valvontavastuuta ollaan tarpeettomasti siirtämässä yksityisoikeudelliselta puolelta julkisoikeudelliselle Metsähallitukselle ja sen virkasuhteisille erätarkastajille.

Ratkaisu erävalvonnan tehostamiseen ei ole erätarkastajien toimintavaltuuksien laajentaminen vaan resurssien osoittaminen ylipäätään erävalvontaan koulutetuille poliiseille.

Lakia Metsähallituksen erävalvonnasta ja tähän muutokseen liittyvien muiden lakien muutoksia ei tule toteuttaa.

VESIALUEOMISTAIN LIITTO VEALO RY

Juha-Pekka Ripatti
toiminnanjohtaja